

ผลของการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ของลูกหนี้ที่เจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด Effects of the Payment of Loan Interest by a Debtor Where the Creditor Charges Interest Exceeding the Statutory Rate

นฤพล เมนไรสง^{1*}, ธิดารัตน์ ชินะเภท², พระมหาวิทยา คำรัง³, ทองพูล ศิริโท⁴

^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Naruephol Mainthaisong^{1*}, Tidarat Cheenapate², Pramaha Wittaya Theeraniti³, Thongpoon Siritho⁴
^{1,2,3,4}Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kean, Thailand

✉: dontreethaikw@gmail.com

(* Author Corresponding Email)

Received: 09 May 2025; Revised: 22 June 2025; Accepted: 30 July 2025

© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับผลของการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ของลูกหนี้ที่เจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ไม่ว่าจะการยืมจะทำเป็นสัญญากู้ หรือสัญญากู้ยืม หรือสัญญากู้ยืมเงิน ซึ่งเป็นสัญญายืมใช้สิ่งเคลื่อนอย่างหนึ่งที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 9 ยืม กรณีการกู้ยืมเงินอันเกิดจากการทำสัญญากู้ยืมเงินกันระหว่างบุคคลทั่วไป โดยศึกษาจากบทบัญญัติกฎหมายลักษณะ 9 ยืม เฉพาะในส่วนการกู้ยืมเงิน เช่น บทบัญญัติมาตรา 653 ที่กำหนดให้การกู้ยืมต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ โดยจะคิดดอกเบี้ยแก่กันหรือไม่ก็ได้ หากมีการคิดดอกเบี้ยแก่กันบทบัญญัติมาตรา 654 กำหนดห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี รวมถึงศึกษาจากคำพิพากษาของศาลฎีกาเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน ซึ่งจากผลการศึกษารูปได้ว่าการที่บุคคลทั่วไป (ไม่ใช่สถาบันการเงิน) ให้กู้ยืมเงิน โดยตกลงคิดดอกเบี้ยเกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่กำหนดว่าเป็นความผิดและมีโทษทางอาญาตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 จึงเป็นโมฆะไปทั้งหมด ซึ่งไม่ใช่โมฆะเฉพาะดอกเบี้ยส่วนที่เกินร้อยละ 15 ต่อปีเท่านั้น เป็นผลให้ผู้กู้ที่ชำระดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไปแล้ว ไม่สามารถฟ้องเรียกเงินดอกเบี้ยส่วนที่เกินคืนได้ เพราะถือเป็นการชำระหนี้ที่ฝ่าฝืนข้อห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 411 แต่ขณะเดียวกันเจ้าหนี้ก็ไม่มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยส่วนที่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดนั้นด้วย ดังนั้นจึงต้องนำเงินที่เจ้าหนี้ได้รับจากการที่ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยที่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไปหักชำระเงินต้นแทน แต่ในส่วนดอกเบี้ยผิดนัดซึ่งหากลูกหนี้ผิดนัด เจ้าหนี้มีสิทธิคิดดอกเบี้ยผิดนัดในอัตราตามที่ตกลงกันในสัญญา แต่ต้องไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ซึ่งปัจจุบันคิดดอกเบี้ยผิดนัดในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี

คำสำคัญ : กู้ยืมเงิน; ดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด; เป็นโมฆะ.

Abstract

This academic article aims to study the legal effects of the payment of loan interest by a debtor in cases where the creditor charges interest exceeding the rate prescribed by law, regardless of whether the loan is made in the form of a loan agreement, a borrowing contract, or a money loan contract. Such contracts constitute a type of consumable loan as provided under the Civil and Commercial Code, Book III, Specific Contracts, Title IX: Loan. The study focuses on money loan agreements entered into between private individuals, examining the relevant legal provisions under Title IX: Loan, particularly those relating to money lending. This includes Section 653 of the Civil and Commercial Code, which requires that a loan must be evidenced in writing and signed by the borrower as essential evidence, and which allows the parties to agree on interest or not. Where interest is agreed upon, Section 654 prohibits charging interest exceeding the rate of 15 percent per annum. The study also analyzes relevant Supreme Court judgments concerning money lending. The findings indicate that where a private individual (who is not a financial institution) lends money and agrees to charge interest exceeding 15 percent per annum, such an agreement on interest is unlawful and constitutes a criminal offense under Section 4 of the Prohibition of Charging Excessive Interest Act B.E. 2560 (2017). Consequently, the agreement is entirely void, not merely void in respect of the portion of interest exceeding the statutory rate. As a result, a borrower who has already paid interest exceeding the legal rate is unable to bring an action to recover the excess interest paid, as such payment is deemed to be a performance of an obligation in violation of a statutory prohibition under Section 411 of the Civil and Commercial Code. At the same time, the creditor has no right to receive interest exceeding the rate prescribed by law. Therefore, any amount received by the creditor as excess interest must be applied toward the repayment of the principal instead. With regard to default interest, if the borrower is in default, the creditor is entitled to charge default interest at the rate agreed upon in the contract, provided that such rate does not exceed the rate prescribed by law. Currently, the statutory rate of default interest is 5 percent per annum.

Keywords: money loan; interest exceeding the statutory rate; void

1. บทนำ

การกู้ยืมเงินไม่ว่าจะเป็นสัญญากู้ หรือสัญญากู้ยืม หรือสัญญากู้ยืมเงิน เป็นสัญญาใช้สິนเปลืองอย่างหนึ่ง ที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 9 ยืม หมวด 2 ยืมใช้สິนเปลือง ที่ผู้ยืมตกลงว่าจะคืนเงินตราจำนวนเดียวกันให้แก่ผู้ให้ยืม โดยกฎหมายได้วางหลักเกณฑ์ว่า จะต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืม หลักฐานแห่งการชำระหนี้ และบัญญัติเกี่ยวกับดอกเบี้ยไว้ด้วยว่า สามารถคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยสูงได้เป็นจำนวนเท่าใด ซึ่งในการประกอบกิจการงานของบุคคลไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล บางครั้งอาจจำเป็นต้องกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการประกอบธุรกิจของตน หรือใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุนประกอบอาชีพทำมาค้าขาย หรือเป็นทุนการศึกษาแก่ทายาทของตน ซึ่งการกู้ยืมเงินดังกล่าวย่อมมีการคิดดอกเบี้ยแก่กันตามที่กฎหมายกำหนดได้ แต่บางครั้งการกู้ยืมเงินจากเจ้าหนี้ที่คิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดนั้น ผลทางกฎหมายจะเป็นเช่นใด ลูกหนี้ต้องชำระดอกเบี้ยที่

เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ หรือหากเมื่อชำระดอกเบี้ยที่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดแล้วจะนำมาหักกับต้นเงินที่กู้กันได้หรือไม่ อันเป็นปัญหาที่พบเห็นกันอยู่ทั่วไปในสังคมปัจจุบัน หากเกิดขึ้นหรือประสบพบปัญหาเกิดขึ้นกับญาติ พี่ น้อง เพื่อน คนรู้จักขอบพอ หากบังเอิญได้พบได้อ่านบทความนี้ ก็อาจสามารถให้ความรู้ ให้คำแนะนำแก่ประชาชนเหล่านี้ได้บ้างตามสมควร ดังนั้น ในเบื้องต้นจึงขออธิบายถึงลักษณะของการกู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับการกู้ยืมเงินให้เข้าใจโดยสังเขป ดังนี้

2. การกู้ยืมเงินต้องมีการส่งมอบเงินที่กู้ยืม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “มาตรา 650 อันว่ายืมใช้สิ้นเปลืองนั้น คือสัญญาซึ่งผู้ให้ยืมโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินชนิดใช้ไปสิ้นไปนั้นเป็นปริมาณมีกำหนดให้ไปแก่ผู้ยืม และผู้ยืมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินเป็นประเภท ชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันให้แทนทรัพย์สินซึ่งให้ยืมนั้น

สัญญานี้ย่อมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม”

การกู้ยืมเงิน ไม่ว่าจะเป็สัญญากู้ หรือสัญญากู้ยืม หรือสัญญากู้ยืมเงิน เป็นสัญญาที่ผู้ยืมตกลงว่าจะคืนเงินตราจำนวนเดียวกันให้แก่ผู้ให้ยืม ซึ่งมีหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ ต้องมีการส่งมอบเงินที่กู้ยืมให้แก่ผู้ยืมจึงจะส่งผลให้สัญญากู้ยืมเงินบริบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 650 วรรคสอง

3. การกู้ยืมเงินต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่”

จากบทบัญญัติมาตรา 653 วรรคหนึ่งดังกล่าว จะเห็นว่าการกู้ยืมเงินมากกว่า 2,000 บาท ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ ดังนั้น ถ้ายืมเพียง 2,000 บาท หรือน้อยกว่า 2,000 บาท ก็ไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ โดยมาตรา 653 มีหลักในการพิจารณา ดังนี้

3.1 ต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ หลักฐานดังกล่าวต้องมีข้อความที่แสดงว่าผู้กู้ได้รับเงินและจะใช้คืน แต่ก็ไม่จำเป็นต้องมีข้อความระบุไว้ชัดเจนว่า ผู้กู้ได้กู้เงินไปจากโจทก์ ไม่จำเป็นต้องทำเป็นเอกสารในรูปแบบของสัญญา ไม่จำเป็นต้องลงลายมือชื่อผู้ให้กู้ อาจจะเป็นเพียงเอกสาร หรือจดหมายที่ผู้กู้มีไปถึงผู้อื่น (ว่าได้กู้เงินไปจากผู้ให้กู้) ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1567/2499 คำรับสภาพหนี้ในบันทึกการเปรียบเทียบของอำเภอซึ่งจำเลยลงลายมือชื่อไว้ เป็นหลักฐานแสดงการกู้ยืมเป็นหนังสือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 (เทียบฎีกาที่ 865/2493)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 868/2506 การที่ผู้กู้เป็นผู้เขียนสัญญาค้ำประกันที่ผู้ค้ำประกันทำให้ไว้แก่ผู้ให้กู้ มีข้อความแสดงว่าผู้กู้เป็นผู้กู้เงินของผู้ให้กู้ไป และผู้กู้ได้ลงลายมือชื่อไว้ในช่องผู้เขียนด้วยนั้น ถือได้ว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมตามความหมายของมาตรา 653 แล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1883/2551 ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรคหนึ่ง บังคับให้ต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้ยืมจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้โดยไม่จำเป็นว่า หลักฐานเป็นหนังสือนั้นต้องระบุวันเดือนปีที่ทำสัญญา วันเดือนปีที่ครบกำหนดชำระ และอัตราดอกเบี้ยไว้

ข้อความในเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินนั้น ไม่จำเป็นต้องมีคำว่า “กู้ยืม” ระบุไว้ แต่ต้องมีข้อความในลักษณะที่แสดงว่า “ได้รับเงินไปแล้วจะคืนให้” เช่นนี้ก็ถือว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 306/2506 เอกสารที่มีข้อความเพียงว่า รับเงินไปจำนวนหนึ่ง แล้ว ลงชื่อจำเลยโดยไม่มีข้อความแสดงว่า ในการรับเงินจำเลยเป็นลูกหนี้จะใช้เงินคืนแก่โจทก์แต่อย่างใดนั้น ฟังเป็นหลักฐานการกู้ยืมเงินไม่ได้ (ประชุมใหญ่ ครั้งที่15/2504)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 439/2493 ฟ้องเรียกเงินกู้โดยอ้างตัวสัญญาใช้เงิน ซึ่งมีข้อความแสดงแต่เพียงรับรองว่า จำเลยมีหนี้อันจะฟังต้องชำระให้แก่โจทก์ โดยไม่มีถ้อยคำชัดว่า หนี้นั้นเป็นหนี้เงินกู้หรือหนี้อย่างอื่น โจทก์ยอมนำพยานหลักฐานสืบประกอบว่าหนี้นั้นเป็นหนี้เงินกู้ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2725/2526 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง มิได้บังคับว่าหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือต้องมีข้อความว่ากู้ยืมเงินจากผู้ใด ถ้าได้ความว่าจำเลยทำมอบให้แก่โจทก์ ก็มีความหมายอยู่ในตัวว่าจำเลยได้กู้ยืมเงินจากโจทก์ไปและทำหลักฐานการกู้ยืมไว้ให้ หนังสือสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวย่อมเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3809/2526 ตอนบนของเอกสารมีชื่อและนามสกุลของจำเลย ถัดไปเป็นรายการลงวันเดือนปีและข้อความว่า “เอาเงิน” กับจำนวนเงินต่าง ๆ กันรวม 12 รายการ อีก 5 รายการ มีข้อความว่า “ข้าวสาร” และลงจำนวนไว้ว่า 1 กระสอบบ้าง 1 ถังบ้าง 3 ถังบ้าง และทุกรายการมีชื่อจำเลยลงกำกับไว้ เอกสารดังกล่าวไม่เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653

หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินตามมาตรา 653 จะต้องมีข้อความรับเงินจากผู้ให้กู้ไปและจะใช้คืน โดยมีจะต้องมีการระบุจำนวนเงินไว้ด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 823/2510 ข้อความในเอกสารดังกล่าวนี้ฟังได้เพียงว่า ผู้ยืมแสดงเจตนาขอยืมเงินจากผู้ให้ยืมเท่านั้น ส่วนผู้ยืมจะได้รับเงินไปจากผู้ให้ยืมตามที่ขอยืมหรือไม่ จำนวนเท่าใด หาได้มีข้อความหรือเอกสารอื่นใด ลงลายมือชื่อผู้ยืม เอกสารดังกล่าวจึงหาเป็นเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 ไม่

3.2 ผู้กู้ต้องลงลายมือชื่อในหนังสือนั้น หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือตามมาตรา 653 ผู้กู้ต้องลงลายมือชื่อในหนังสือนั้นด้วย ลายมือชื่ออาจเป็นลายมือเขียนก็ได้ ถ้าผู้เขียนได้เขียนโดยเจตนาให้เป็นลายมือชื่อ อาจเป็นชื่อจริงหรือชื่อเล่นก็ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6930/2537 มาตรา 653 บังคับให้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้กู้จึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ โดยมีได้บังคับผู้ให้กู้ต้องลงลายมือชื่อด้วย เมื่อจำเลยเป็นผู้เขียนหนังสือสัญญากู้เงินและลงลายมือชื่อเป็นผู้กู้แล้ว ย่อมฟ้องร้องบังคับคดีได้ แม้ลายมือชื่อผู้ให้กู้เป็นลายมือชื่อปลอม แต่ลายมือชื่อผู้กู้เป็นลายมือชื่อที่แท้จริง สัญญากู้ฉบับนั้นก็ใช้เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือได้

3.3 หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือจะต้องมีเมื่อใด หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือไม่จำเป็นต้องมีในขณะที่กู้ยืมเงินกัน โดยอาจจะมิขึ้นก่อนหรือภายหลังยืมการทำสัญญาก็ได้ แต่จะต้องมีก่อนการฟ้องเรียกเงินตามสัญญากู้ยืม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1286/2535 หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 653 วรรคแรกนั้น อาจเกิดขึ้นในขณะที่กู้ยืมเงินกันหรือภายหลังจากนั้นก็ได้อีก บันทึกรายการที่จำเลยเบิกความเป็นพยานโจทก์ในคดีอาญาว่า จำเลยกู้เงินจากโจทก์คดีนี้จริงและยังมิได้ชำระหนี้คืนนั้น เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ ใช้ฟ้องร้องบังคับคดีแก่จำเลยได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2161/2542 หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือตาม ป.พ.พ.มาตรา 653 วรรคหนึ่ง มิใช่แบบของนิติกรรม ทั้งกฎหมายก็มิได้บัญญัติว่าหลักฐานดังกล่าวจะต้องมีในขณะที่ให้กู้ยืม หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือจึงอาจมีก่อนหรือหลังการกู้ยืมเงินก็ได้

3.4 การกู้ยืมเงินที่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือจะยกขึ้นฟ้องหรือต่อสู้คดีไม่ได้ การกู้ยืมที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ยืมนั้น นอกจากจะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้แล้ว ศาลฎีกาศึกษาความว่าจะใช้ในการต่อสู้คดีไม่ได้อีกด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3874/2549 การกู้ยืมเงินเกินกว่าห้าสิบบาทขึ้นไป(ปัจจุบันกว่า 2,000 บาท) ถ้าไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญจะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้ตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรคหนึ่ง นั้น หมายความว่ารวมถึงการห้ามมิให้ยกขึ้นต่อสู้คดีด้วย เมื่อการกู้ยืมเงิน 5,000,000 บาท ที่จำเลยอ้างว่าโจทก์กับ ร. ร่วมกันกู้ยืมจากจำเลยนั้นไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ จำเลยจึงไม่อาจอ้างการกู้ยืมเงินดังกล่าวขึ้นต่อสู้เพื่อยึดถือโฉนดที่ดินของโจทก์ที่จำเลยมอบให้ยึดถือเป็นประกันไว้ได้

4. กรณีที่มีการแก้ไขจำนวนเงินในสัญญากู้ยืมเงิน

ในการทำสัญญากู้ยืมเงิน มีบางกรณีที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ได้แก้ไขจำนวนที่เงินถูกต้องแท้จริงในสัญญากู้ยืมเงิน แล้วนำคดีมาฟ้องต่อศาล เช่นนี้ลูกหนี้ซึ่งตกเป็นจำเลยจะต้องรับผิดชอบหรือไม่เพียงใด แยกได้เป็น 5 กรณี

4.1 แก้ไขจำนวนเงินในขณะที่เขียนสัญญากู้ยืมเงิน กรณีนี้อาจเกิดขึ้นเนื่องจากการเขียนผิด เช่น กู้เงินกันเพียง 5,000 บาท แต่เขียนผิดเป็น 6,000 บาท จึงได้ทำการแก้ไขให้เป็น 5,000 บาท ตามความประสงค์ที่แท้จริง หรือเขียนสัญญากู้ยืมจำนวนเงิน 10,000 บาท แต่ขณะกำลังเขียนผู้กู้ขอเพิ่มจำนวนเงินเป็น 20,000 บาท ผู้ให้กู้ตกลงจึงแก้จำนวนเป็น 20,000 บาท ตามที่ตกลงกันที่แท้จริงก่อนที่ผู้กู้จะลงชื่อในสัญญา

กรณีเช่นนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ในกรณีที่มีการแก้ไขตัวเลขจำนวนเงินในขณะที่เขียนสัญญา กู้ยืม แม้ผู้กู้จะไม่ได้ลงลายมือชื่อกำกับไว้ก็เป็นใช้ได้ เพราะถือว่าเป็นเจตนากู้ยืมกันครั้งเดียวตามจำนวนที่แก้ไขแล้วลงชื่อไว้ทำสัญญาแห่งเดียวกัน ก็ใช้เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1154/2511)

4.2 แก้ไขจำนวนเงินในสัญญาผู้เดิมเมื่อมีการกู้ยืมครั้งใหม่ เป็นกรณีที่ทำสัญญาผู้ยืมกันจนเสร็จสมบูรณ์แล้ว ต่อมาผู้กู้มาขอกู้เงินเพิ่มแต่คู่กรณีไม่ทำสัญญาฉบับใหม่ แต่ใช้วิธีการเปลี่ยนจำนวนเงินในสัญญาฉบับเก่า เช่น

เดิมกู้ยืมเงินกัน 10,000 บาท ทำสัญญาผู้เป็นหนังสือไว้ 10,000 บาท เมื่อครบกำหนดเวลาชำระหนี้แล้ว ผู้กู้ขอเพิ่มอีก 10,000 บาท จึงเอาสัญญาผู้เดิมมาขีดฆ่าจำนวนเงินเดิม แล้วเขียนใหม่เป็น 20,000 บาท โดยไม่ได้ลงลายมือชื่อผู้กู้กำกับไว้ด้วย ต่อมาเจ้าหนี้มาฟ้องบังคับให้ชำระหนี้เงินกู้จำนวน 20,000 บาท ตามสัญญาผู้ที่มีการแก้ไขดังกล่าว

กรณีเช่นนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การกู้ยืมครั้งใหม่ไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ ผู้กู้คงรับผิดชอบแต่การกู้ครั้งแรกจำนวน 10,000 บาท เท่านั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 326/2507)

4.3 แก้ไขจำนวนเงินสัญญาผู้ให้สูงขึ้นโดยผู้กู้ไม่รู้เห็นยินยอมด้วย เป็นกรณีที่มีการทำสัญญาอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินที่เกิดขึ้นจริง แต่ผู้ให้กู้ได้แก้ไขให้ผิดไปจากจำนวนเงินที่ได้ทำสัญญาผู้กันไว้ เช่น ทำสัญญาผู้ยืมเงิน จำนวน 5,000 บาท ต่อมาผู้กู้ไม่ชำระหนี้ ผู้ให้กู้จึงเติมเลข “0” เข้าไปอีกหนึ่งตัว เป็น 50,000 บาท หรือเติมเลข “1” เข้าไปอีกเป็น 15,000 บาท แล้วนำสัญญากู้นั้นมาฟ้องคดีต่อศาล

กรณีเช่นนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เอกสารการกู้ยืมเงินดังกล่าวเป็นเอกสารปลอม จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบตามสัญญาผู้ปลอม (ในส่วนที่ปลอมนั้น) แต่ให้จำเลยผู้กู้รับผิดชอบใช้เงินจำนวน 5,000 บาท ตามที่ได้กู้จริง เพราะก่อนฟ้องมีการกู้ยืมเงินกันเพียง 5,000 บาท โดยมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1860/2523, 3028/2527, 407/2542)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1149/2552 โจทก์มีหนังสือสัญญาผู้ยืมที่จำเลยลงลายมือชื่อเป็นผู้กู้ระบุว่า จำเลยกู้ยืมเงินโจทก์จำนวน 20,000 บาท เป็นหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือซึ่งจำเลยต้องรับผิดชอบแม้ภายหลังโจทก์แก้ไขจำนวนเงินในสัญญาผู้ให้สูงขึ้นเป็น 120,000 บาท ซึ่งไม่เป็นไปตามที่โจทก์และจำเลยตกลงกัน แต่ก็ไม่ทำให้หลักฐานกู้ยืมเงินที่ทำไว้แต่เดิมและมีผลสมบูรณ์ต้องเสียไป จำเลยต้องรับผิดชอบต่อโจทก์เท่าที่กู้ไปจริง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5932/2538 การที่โจทก์แก้ไขจำนวนเงินในสัญญาผู้โดยการขีดฆ่าตัวเลขและตัวอักษรจากจำนวน 25,700 บาท เป็นจำนวน 20,200 บาท และลงชื่อกำกับไว้เพื่อให้ตรงกับความเป็นจริง ไม่น่าจะเกิดความเสียหายแก่จำเลย และคดีนี้โจทก์แก้ไขจำนวนเงินที่กู้ให้ลดลงจากเดิม กลับจะเป็นประโยชน์แก่จำเลย สัญญาผู้จึงไม่เป็นเอกสารปลอม และเป็นเอกสารที่สมบูรณ์รับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดีได้

4.4 สัญญาผู้ไม่ได้กรอกจำนวนเงินไว้ แยกออกได้เป็น 2 กรณี

1) ผู้ให้กู้กรอกจำนวนเงินสูงกว่าที่กู้จริง เป็นกรณีที่ผู้กู้ยอมทำสัญญาผู้ไว้ให้แก่ผู้ให้กู้ โดยผู้เพียงแต่ลงลายมือชื่อเป็นผู้กู้ในแบบพิมพ์สัญญาผู้ที่ไม่มีข้อความและจำนวนเงินลงไว้ เมื่อผู้ให้กู้จะฟ้องคดีจึงได้กรอกข้อความระบุจำนวนเงินที่กู้ “สูงกว่าจำนวนเงินที่กู้จริง” เช่น กู้ยืมเงินจำนวน 5,000 บาท โดยให้ผู้กู้ลงชื่อในช่องผู้กู้ในแบบพิมพ์สัญญาผู้ที่ไม่ได้กรอกข้อความจำนวนเงินลงไว้ ต่อมาผู้กู้ไม่ชำระหนี้ ผู้ให้กู้จึงกรอกข้อความจำนวนเงินลงในแบบพิมพ์สัญญาผู้เป็น 50,000 บาท หรือ 15,000 บาท

กรณีเช่นนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า สัญญากู้ยืมเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็น “สัญญาปลอม” (เอกสารปลอม) พิพากษายกฟ้อง โดยผู้กู้ไม่ต้องรับผิดชอบใช้เงินให้แก่ผู้ให้กู้เลย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1532/2526, 431/2544, 2518/2547, 1903/2548 และ 7541/2548)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7541/2548 จำเลยเขียนวันที่ ชื่อและที่อยู่ของจำเลย กับลงลายมือชื่อในช่องผู้กู้ในสัญญาแล้วมอบไว้แก่โจทก์ เมื่อมีการกรอกข้อความอื่นๆ รวมทั้งจำนวนเงินกู้ลงในสัญญาในภายหลัง โดยจำเลยมิได้รู้เห็นยินยอม สัญญาที่ตั้งกล่าวจึงเป็นเอกสารปลอมและถือได้ว่าโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินที่จะฟ้องบังคับจำเลยได้ จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1532/2526 จำเลยกู้เงินโจทก์ 30,000 บาท โจทก์ให้จำเลยลงชื่อในช่องผู้กู้ในหนังสือสัญญากู้ยืมเงินโดยมิได้กรอกข้อความเมื่อข้อความและจำนวนเงิน 40,000 บาท ที่กรอกในหนังสือสัญญาถูกเขียนขึ้นภายหลัง ไม่ตรงต่อความเป็นจริงและโดยจำเลยมิได้รู้เห็นยินยอมยอมเป็นเอกสารปลอม โจทก์ไม่อาจแสวงสิทธิจากเอกสารปลอมได้ถือได้ว่าการกู้เงินระหว่างโจทก์จำเลยไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมไม่อาจฟ้องร้องบังคับคดีได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653

นอกจากนี้ แม้ผู้กู้และผู้ค้ำประกันจะให้การยอมรับต่อศาลว่า ได้กู้ยืมเงินไปจากผู้ให้กู้จริง 5,000 บาท ก็ตาม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 513/2537 โจทก์กรอกข้อความและจำนวนเงินลงในสัญญากู้ยืมเงินและสัญญาค้ำประกัน ซึ่งจำเลยที่ 1 และที่ 2 เพียงแต่ลงลายมือชื่อให้โจทก์ไว้เกินไปจากความจริง (กู้ 5,000 บาท) โดยจำเลยที่ 1 และที่ 2 มิได้รู้เห็นยินยอมด้วย สัญญากู้ยืมเงินและสัญญาค้ำประกันดังกล่าวจึงเป็นเอกสารปลอม แม้จำเลยที่ 1 และที่ 2 จะยอมรับว่าจำเลยที่ 1 กู้ยืมเงินโจทก์ 15,000 บาท และจำเลยที่ 2 ค้ำประกันโจทก์ไว้ 15,000 บาท โจทก์ไม่อาจอาศัยสัญญากู้ยืมเงินและสัญญาค้ำประกันดังกล่าวมาเป็นพยานหลักฐานฟ้องร้องบังคับจำเลยที่ 1 และที่ 2 ให้ใช้เงินตามจำนวนที่กู้ยืมและค้ำประกันจริงได้ ถือได้ว่าการกู้ยืมเงินและค้ำประกันคดีนี้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ โจทก์ไม่มีสิทธิบังคับให้จำเลยทั้งสองชำระเงิน 15,000 บาท ด้วย (พิพากษายกฟ้อง)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1539/2548 จำเลยที่ 1 กู้ยืมเงินไปจากโจทก์ 45,000 บาท และลงลายมือชื่อในสัญญากู้ยืมเงินที่ยังไม่ได้กรอกจำนวนเงินไว้ แล้วมีการนำสัญญากู้ยืมเงินไปกรอกจำนวนเงินกู้เป็น 200,000 บาท ในภายหลัง โดยจำเลยที่ 1 ไม่ได้ยินยอม สัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวจึงเป็นเอกสารปลอม ถือได้ว่าโจทก์มิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือ โจทก์จึงไม่อาจฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรคหนึ่ง ดังนั้น แม้จำเลยที่ 1 ให้การรับว่าได้กู้และรับเงินกู้ไปเป็นเงิน 45,000 บาท จำเลยที่ 1 ก็ไม่ต้องรับผิดชอบชำระเงินจำนวนดังกล่าว (พิพากษายกฟ้อง)

2) ผู้ให้กู้กรอกจำนวนเงินตามที่กู้จริง เป็นกรณีที่ทำสัญญากู้กัน โดยผู้กู้ลงชื่อในแบบพิมพ์สัญญาที่ผู้ให้กู้กรอกข้อความไว้ ต่อมาเมื่อผู้กู้ไม่ชำระหนี้ ผู้ให้กู้จึงกรอกข้อความและจำนวนเงินตามความที่ถูกต้องเป็นจริงที่ตกลงกัน ดังนี้ สัญญาที่ตั้งกล่าวใช้บังคับได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7428/2548)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5685/2548 หนังสือสัญญาเงินมีการกรอกข้อความว่าจำเลยที่ 1 ได้กู้เงินโจทก์จำนวน 400,000 บาท และหนังสือสัญญาค้ำประกันมีการกรอกข้อความว่าจำเลยที่ 2 ค้ำประกันเงินกู้

ดังกล่าวให้แก่โจทก์ อันเป็นการกรอกข้อความที่มีมูลหนี้กันจริงแม้จะเป็นการกรอกข้อความภายหลังที่จำเลยทั้งสองลงลายมือชื่อในสัญญากู้เงินและสัญญาค้ำประกันแล้ว ก็ไม่ทำให้หนังสือสัญญากู้เงินและหนังสือสัญญาค้ำประกันเป็นเอกสารปลอม หนังสือสัญญาทั้งสองฉบับจึงมีผลผูกพันโจทก์กับจำเลยทั้งสอง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1883/2551)

4.5 กรณีกู้ยืมเพียงครั้งเดียวแต่ผู้กู้ลงชื่อไว้ในสัญญา 2 ฉบับ เป็นกรณีกู้เงินกันจริง ทำสัญญากู้เป็น 2 ฉบับ โดยตกลงกันว่าหากไม่ชำระหนี้จะนำฉบับหนึ่งมาฟ้องคดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 730/2508 การกู้เงินกันรายเดียว แต่ทำหนังสือเป็นหลักฐานสองฉบับ โดยผู้ให้กู้ให้ผู้กู้ยืมเงิน 7,000 บาท และตกลงกันว่า ถ้าผู้กู้ไม่ชำระหนี้ตามที่กำหนด ให้ผู้ให้กู้ฟ้องเอาได้ 14,000 บาท นั้น เห็นได้ว่าประโยชน์ที่ผู้ให้กู้ได้รับนั้นมากเกินส่วนอันสมควร จึงเป็นการที่มีวัตถุประสงค์ต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมายการเรียกดอกเบี้ยและกำไรอื่นจึงเป็นโมฆะ ผู้กู้จึงยังคงต้องรับผิดชอบเงินต้น 7,000 บาทที่ผู้กู้ไปเท่านั้น ส่วนผู้ค้ำประกันเงินกู้ 14,000 บาท มิใช่ค้ำประกันเงินกู้ 7,000 บาท จึงหาต้องรับผิดชอบด้วยไม่.

5. ดอกเบี้ยในการกู้ยืมเงิน

การกู้ยืมเงิน เป็นนิติกรรมสองฝ่าย เกิดขึ้นด้วยการเจตนาทำคำเสนอคำสนองถูกต้องตรงกันเกิดเป็นสัญญาขึ้น โดยคู่สัญญาจะตกลงกันว่าคิดดอกเบี้ยต่อกันหรือไม่ก็ได้ ถ้าตกลงจะคิดดอกเบี้ยแก่กัน ดอกเบี้ยที่ตกลงกันต้องไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายตามมาตรา 654 ด้วย จึงจะใช้บังคับตามกฎหมายได้

มาตรา ๖๕๔ ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 มาตรา 4 บัญญัติว่า “บุคคลใดให้บุคคลอื่นกู้ยืมเงินหรือกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการอำพรางการกู้ยืมเงินโดยมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (1) เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้....”

แต่อย่างไรก็ตาม หากเป็นผู้ประกอบกิจการธนาคารซึ่งเป็นสถาบันการเงินมีสิทธิคิดดอกเบี้ยเงินกู้ได้เกินกว่าอัตราร้อยละสิบห้าต่อปี โดยไม่อยู่ในบังคับมาตรา 654 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5298/2551 (ป))

ต่อมาในปี พ.ศ. 2564 มีพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2564 ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 11 เมษายน 2564 โดย

“มาตรา ๗ ถ้าจะต้องเสียดอกเบี้ยแก่กันและมีได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้โดยนิติกรรมหรือโดยบทกฎหมายอันขัดแย้ง ให้ใช้อัตราร้อยละสามต่อปี

อัตราตามวรรคหนึ่งอาจปรับเปลี่ยนให้ลดลงหรือเพิ่มขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา โดยปกติให้กระทรวงการคลังพิจารณาทบทวนทุกสามปีให้ใกล้เคียงกับอัตราเฉลี่ยระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินฝากกับอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์”

“มาตรา ๒๒๔ หนึ่งเงินนั้น ให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดในอัตราที่กำหนดตามมาตรา ๗ บวกด้วยอัตราเพิ่มร้อยละสองต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น

ห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด
การพิสูจน์ค่าเสียหายอย่างอื่นนอกจากนั้น ให้พิสูจน์ได้”

ดังนั้น จะเห็นว่ามาตรา 7 วรรคแรกและมาตรา 7 (เดิม) มีข้อความแตกต่างกันเฉพาะดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 กับเป็นร้อยละ 3 จึงตีความว่า ถ้าจะต้องเสียดอกเบี้ยแก่กัน แต่ไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ ผู้กู้ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 3 ต่อปี

ถ้าคู่สัญญาตกลงกันว่า ไม่ต้องเสียดอกเบี้ยหรือต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 18 ต่อปี ซึ่งเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด ข้อตกลงในส่วนนี้ตกเป็นโมฆะ จะนำมาตรา 7 วรรคแรกมาปรับใช้ไม่ได้ ดังนั้น นับแต่วันกู้จนถึงวันที่หนี้ถึงกำหนดชำระ เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ย เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ ก็ต้องเสียดอกเบี้ยตามมาตรา 224 ประกอบมาตรา 7 คือ ร้อยละ 3 บวกด้วยอัตราเพิ่มร้อยละ 2 ต่อปี

กรณีมาตรา 224 กฎหมายใช้คำว่า “...อัตราที่กำหนดในมาตรา 7” ไม่ได้ใช้คำว่า อัตราดอกเบี้ยก่อนผิดนัด หรืออัตราดอกเบี้ยตามสัญญา ดังนั้น จึงต้องแปลว่า หมายถึง อัตราดอกเบี้ยที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7 วรรคหนึ่ง คือ อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี ซึ่งเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้กฎหมายบัญญัติให้บวกเพิ่มอีกร้อยละ 2 ต่อปี จึงเป็นอัตราดอกเบี้ยผิดนัดร้อยละ 5 ต่อปี

ดังนั้น ถ้าทำสัญญากู้ยืมโดยไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัด กรณีจะเป็นดังนี้

คู่สัญญาตกลงไม่คิดดอกเบี้ย (ก่อนผิดนัดไม่ต้องเสียดอกเบี้ย) หรือตกลงเสียดอกเบี้ยแต่ไม่ระบุอัตราดอกเบี้ย (ก่อนผิดนัดต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี ตามมาตรา 7) ดังนั้น ตั้งแต่วันผิดนัดต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี (มาจาก 3+2) ตามมาตรา 224

คู่สัญญาตกลงคิดดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อปี เมื่อผิดนัดจะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี (มาจาก 3+2) ตามมาตรา 224

คู่สัญญาตกลงคิดดอกเบี้ยร้อยละ 4 ต่อปี เมื่อผิดนัดจะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี (มาจาก 3+2) ตามมาตรา 224

ถ้าคู่สัญญาตกลงดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 6 ต่อปี หรือร้อยละ 12 ต่อปี แต่ไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัด เช่นนี้ เมื่อผู้กู้ผิดนัดจะฟ้องเรียกดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเท่าไร ซึ่งเมื่อพิจารณาเฉพาะข้อความตอนต้นของมาตรา 224 เมื่อผู้กู้ผิดนัดอาจเสียดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปีเท่านั้น แต่กฎหมายได้กำหนดต่อไปว่า “ถ้าเจ้าหนี้จะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอันชอบด้วยกฎหมาย ก็คงให้ส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น”

กรณีนี้ คู่สัญญาตกลงดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี หรือร้อยละ 12 ต่อปี ซึ่งเป็นข้อตกลงอันชอบด้วยกฎหมาย (ไม่ขัดมาตรา 654 ซึ่งไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี) ดังนั้น เมื่อผู้กู้ผิดนัด ให้ผู้ให้กู้มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยผิดนัดในอัตราร้อยละ 6 ต่อปี หรือร้อยละ 12 ต่อปีจากผู้กู้ได้ต่อไป และถ้าเจ้าหนี้เห็นว่าตนเสียหายมากกว่านั้น เจ้าหนี้ก็มีสิทธิพิสูจน์ในชั้นศาลได้ตามมาตรา 224 วรรคสาม

6. ผลของการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ของลูกหนี้ที่เจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 654 บัญญัติว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี”

ผลของกฎหมายมาตรา 654 นี้ก็คือ ถ้าคู่สัญญาตกลงกันว่าการกู้ยืมเงินคิดดอกเบี้ยร้อยละ 20 ต่อปี กฎหมายถือว่าให้ลดลงมาเป็นดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี แต่หลังจากประกาศประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2474 แล้ว ต่อมาปี พ.ศ. 2475 มีพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ประกาศใช้บังคับ มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว บัญญัติว่า “บุคคลใดให้บุคคลอื่นยืมเงิน โดยคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ มีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ดังนั้น การที่บุคคลทั่วไป (ไม่ใช่สถาบันการเงิน) ให้กู้ยืมเงิน โดยตกลงคิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่กำหนดว่า เป็นความผิดและมีโทษทางอาญา จึงเป็นโมฆะไปทั้งหมด ไม่ใช่โมฆะเฉพาะดอกเบี้ยส่วนที่เกินร้อยละ 15 ต่อปี

ปัจจุบันพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 แล้ว แต่ผู้ให้กู้ยืมเงินโดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด หรือกำหนดข้อความอันเป็นเท็จในเรื่องจำนวนเงินกู้ หรือเรื่องอื่น ๆ ไว้ในหลักฐานการกู้ยืม หรือกำหนดจะเอาหรือรับเอาซึ่งประโยชน์อย่างอื่นนอกจากดอกเบี้ย ไม่ว่าจะเป็เงินหรือสิ่งของ หรือโดยวิธีการใด ๆ จนเห็นได้ชัดว่า ประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากเกินไปเกินสมควร ยังคงมีความผิดตามกฎหมายใหม่ ตามมาตรา 4 ที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

6.1 ดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด เป็นโมฆะทั้งหมด แต่เงินต้นยังสมบูรณ์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 136/2517 การกู้ยืมเงินโดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดเป็นโมฆะเฉพาะดอกเบี้ยเท่านั้น ส่วนต้นเงินหาเป็นโมฆะไม่ ผู้ให้กู้จึงฟ้องเรียกต้นเงินกู้คืนได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8013/2561 โจทก์ให้จำเลยที่ 1 และที่ 2 กู้ยืมเงินโดยเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด อันเป็นความผิดต่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะที่ยังไม่พ้นโทษ และเป็นความผิดต่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในภายหลังด้วย ดังนั้น ข้อตกลงในเรื่องดอกเบี้ยที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายเท่านั้นที่โจทก์ไม่มีสิทธิที่จะบังคับเอาจากจำเลยที่ 2 ได้ แต่ในส่วนที่เป็นต้นเงินกู้ นั้น โจทก์ยังคงมีสิทธิที่จะบังคับเอาจากจำเลยที่ 2 ได้

6.2 ผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยล่วงหน้าแล้วนำไปรวมกับเงินต้นในสัญญา

เป็นกรณีที่ลูกหนี้ขอกู้ยืมเงิน เจ้าหนี้บางรายคิดดอกเบี้ยล่วงหน้า แล้วนำเอาดอกเบี้ยนั้นไปคิดรวมกับต้นเงินที่แท้จริง และเขียนสัญญากู้ระบุจำนวนเงินต้นที่รวมกับดอกเบี้ยดังกล่าวเป็นเงินต้นตามสัญญา เช่นนี้สัญญาภูมับนั้นเป็นโมฆะหรือไม่ เพียงใด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1452/2511 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกู้เงิน 14,000 บาท จำเลยให้การว่ากู้และรับเงินเพียง 10,000 บาท ส่วนอีก 4,000 บาท เอาดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อเดือน จำนวน 8 เดือน มารวมเข้าเป็นเงินต้นด้วย เป็นคำให้การที่ต่อสู้อันนี้ตามสัญญา 4,000 บาท ว่าไม่สมบูรณ์

เมื่อฟังได้ตามคำให้การว่า ดอกเบี้ย 4,000 บาท เป็นการคิดดอกเบี้ยล่วงหน้าเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดโดยเอามารวมเป็นต้นเงินกู้ในสัญญา ดอกเบี้ยนั้นย่อมตกเป็นโมฆะทั้งหมด มิใช่เป็นโมฆะเฉพาะส่วนที่เกิน และเมื่อจำเลยชำระหนี้ 10,000 บาท ให้แก่โจทก์แล้ว หนี้เป็นอันระงับไป (อ้างฎีกาที่ 478/2488)

6.3 ผู้ชำระดอกเบี้ยที่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไปแล้วมีผลอย่างไร

กรณีผู้ยืมจากบุคคลทั่วไป เดิมศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การที่ผู้ชำระดอกเบี้ยเงินกู้ไปร้อยละ 2 ต่อเดือน (ร้อยละ 24 ต่อปี) แม้เป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามมาตรา 654 แต่ถือว่าเป็นเรื่องที่ชำระหนี้ด้วยความสมัครใจโดยรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระ จึงไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยคืน ถือว่าเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจของลูกหนี้ ลูกหนี้จะเรียกคืนหรือนำไปหักกับต้นเงินไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 99/2515 การที่จำเลยตกลงชำระดอกเบี้ยเงินกู้เกินอัตราตามกฎหมายให้โจทก์ไปแล้วเท่ากับเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจ โดยรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีความผูกพันต้องชำระ จำเลยจึงหาสิทธิเรียกดอกเบี้ยจำนวนนี้คืนไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11645/2554 การที่จำเลยสมยอมชำระดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดแก่โจทก์ ถือว่าเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจโดยรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระตาม ป.พ.พ. มาตรา 407 จำเลยไม่มีสิทธิเรียกคืน จึงจะให้นำไปหักดอกเบี้ยตามกฎหมายหรือหักจากยอดต้นเงินไม่ได้

ต่อมามีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2131/2560 วินิจฉัย (กลับ) เป็นว่า ถือไม่ได้ว่าจำเลย ซึ่งเป็นลูกหนี้ชำระหนี้โดยจงใจฝ่าฝืนข้ออ้างตามกฎหมายหรือกระทำตามอำเภอใจ เมื่อดอกเบี้ยเป็นโมฆะย่อมเท่ากับไม่มีการตกลงเรื่องดอกเบี้ย เช่นนี้โจทก์ไม่มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยก่อนผินผิดนัด และไม่อาจนำเงินที่จำเลยชำระแล้วมาหักออกจากดอกเบี้ย ต้องนำเงินนั้นไปชำระต้นเงินทั้งหมด และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5376/2560 (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยว่า เป็นการชำระหนี้ที่ฝ่าฝืนมาตรา 411 แม้ผู้กู้จะเรียกคืนไม่ได้ แต่ผู้ให้กู้ก็ไม่มีสิทธิได้ดอกเบี้ยดังกล่าวด้วย จึงต้องนำไปหักกับต้นเงิน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2131/2560 โจทก์คิดดอกเบี้ยจากจำเลยร้อยละ 1.3 ต่อเดือน หรืออัตราร้อยละ 15.6 ต่อปี ซึ่งเป็นการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด อันเป็นการฝ่าฝืน พ.ร.บ.ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 มาตรา 3 ประกอบ ป.พ.พ. มาตรา 654 มีผลให้ดอกเบี้ยดังกล่าวตกเป็นโมฆะ กรณีถือไม่ได้ว่าจำเลยชำระหนี้โดยจงใจฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือเป็นการกระทำอันใดตามอำเภอใจเสมือนหนึ่งว่า เพื่อชำระหนี้โดยรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีความผูกพันตามกฎหมายที่ต้องชำระ อันจะเป็นเหตุให้จำเลยไม่มีสิทธิได้รับทรัพย์สินคืนตาม ป.พ.พ. มาตรา 407 เมื่อดอกเบี้ยของโจทก์เป็นโมฆะ เท่ากับสัญญาผู้ยืมมิได้มีการตกลงเรื่อง

ดอกเบ็ยกันไว้ โจทก์ไม่มีสิทธิได้ดอกเบ็ยก่อนผิन्द และไม้อาจนำเงินที่จำเลยชำระแก่โจทก์มาแล้วไปหักออก จากดอกเบ็ยกที่โจทก์ไม่มีสิทธิคิดได้ จึงต้องนำเงินที่จำเลยชำระหนี้ไปชำระต้นเงินทั้งหมด.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5376/2560 (ประชุมใหญ่) โจทก์ คิดดอกเบ็ยกจากจำเลยในอัตราร้อยละ 5 ต่อเดือน จำเลยชำระให้แก่โจทก์แล้ว ดอกเบ็ยกที่จำเลยชำระไปดังกล่าวจึงเกิดจากการเรียกดอกเบ็ยกเกินอัตราที่ กฎหมายกำหนดเป็น การฝ่าฝืนพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบ็ยกเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 ประกอบ ป. พ.พ. มาตรา 654 การที่จำเลยยอมชำระดอกเบ็ยกดังกล่าวให้แก่โจทก์ ถือได้ว่า เป็นการชำระหนี้ฝ่าฝืนข้อห้าม ตามกฎหมายตาม ป.พ.พ. มาตรา 411 จำเลยหาอาจเรียกร้องให้คืนเงินดอกเบ็ยกได้ไม่ แต่โจทก์ก็ยอมไม่มีสิทธิ ได้ดอกเบ็ยกดังกล่าวด้วย ต้องนำดอกเบ็ยกที่จำเลยชำระแล้วไปหักต้นเงินตามหนังสือสัญญากู้เงิน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5056/2562 เป็นคำพิพากษาสำคัญเกี่ยวกับ การคิดดอกเบ็ยกเกินอัตราที่ กฎหมายกำหนด (เช่น ร้อยละ 10 ต่อเดือน) ซึ่งข้อตกลงเรื่องดอกเบ็ยกนั้นเป็นโมฆะ ผู้กู้ไม่สามารถเรียกคืน ดอกเบ็ยกที่ชำระไปแล้วได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 411 (ชำระหนี้ฝ่าฝืนข้อห้ามกฎหมาย) แต่เจ้าหนี้ก็ไม่มีสิทธิได้ ดอกเบ็ยกนั้น และต้องนำไปหักเงินต้น หากมีการผิन्द เจ้าหนี้มีสิทธิคิดดอกเบ็ยกผิन्दในอัตราไม่เกินร้อยละ 7.5 ต่อปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา 224 วรรคหนึ่ง (ปัจจุบันร้อยละ 5 ต่อปี)

6.4 ผู้กู้ยังมีสิทธิเรียกดอกเบ็ยกเพราะเหตุผิन्द

ในกรณีนี้ เป็นกรณีที่สัญญากู้ยืมมีข้อตกลงเรื่องดอกเบ็ยกเกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี เฉพาะข้อตกลง เรื่องดอกเบ็ยกเท่านั้นที่เป็นโมฆะ ซึ่งมีผลให้เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิเรียกดอกเบ็ยกที่เป็นโมฆะนั้นนับแต่วันที่ทำสัญญากู้ แต่เจ้าหนี้ยังมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยในระหว่างเวลาที่ลูกหนี้ผิन्दร้อยละ 5 ต่อปี ตามมาตรา 224

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4056/2528 จำเลยกู้เงินโจทก์ สัญญากู้เงินมีข้อความระบุดอัตราดอกเบ็ยกไว้ ร้อยละ 18 ต่อปี ซึ่งเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ ข้อกำหนดอัตราดอกเบ็ยกดังกล่าวจึงตกเป็นโมฆะ ย่อมมี ผลให้โจทก์หมดสิทธิที่จะเรียกเอาดอกเบ็ยกตามสัญญาได้ อย่างไรก็ตามสัญญาได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ ฉะนั้น หลังจากที่ได้โจทก์ได้แจ้งให้จำเลยทราบเพื่อทำการชำระหนี้ตามสัญญาแล้วจำเลยยังคงเพิกเฉยมิได้ปฏิบัติตามคำ เรียกร้องของโจทก์ ในกรณีเช่นนี้จำเลยได้ชื่อว่าผิन्दแล้ว ซึ่งหลังจากนั้นเป็นต้นไป โจทก์ชอบที่จะเรียก ดอกเบ็ยกในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีเอาแก่จำเลยได้ (ปัจจุบันร้อยละ 5 ต่อปี)

7. บทสรุป

จากคำพิพากษาของศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า ในการทำสัญญากู้ยืมเงินกันระหว่างบุคคล ทั่วไป ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 653 กำหนดให้ต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลง ลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ โดยจะคิดดอกเบ็ยกแก่กันหรือไม่ก็ได้ หากมีการคิดดอกเบ็ยกบทบัญญัติมาตรา 654 กำหนดห้ามมิให้คิดดอกเบ็ยกที่เกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ดังนั้น การที่บุคคลทั่วไป (ไม่ใช่สถาบันการเงิน) ให้ กู้ยืมเงินโดยตกลงคิดดอกเบ็ยกเกินร้อยละ 15 ต่อปี ข้อตกลงเรื่องดอกเบ็ยกนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่กำหนดว่า เป็นความผิดและมีโทษทางอาญา จึงเป็นโมฆะไปทั้งหมด ไม่ใช่โมฆะเฉพาะดอกเบ็ยกส่วนที่เกินร้อยละ 15 ต่อปี เท่านั้น เป็นผลให้ลูกหนี้ (ผู้กู้) ที่ชำระดอกเบ็ยกเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไปแล้ว ไม่สามารถฟ้องเรียกเงิน ดอกเบ็ยกส่วนที่เกินคืนได้ เพราะถือเป็นการชำระหนี้ที่ฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่ง

และพาณิชย์ มาตรา 411 แต่เจ้าหนี้ (ผู้ให้กู้) ก็ไม่มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยส่วนที่เกินนั้นเช่นกัน และต้องนำเงินดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดที่เจ้าหนี้ได้รับไปหักชำระเงินต้นแทน และในส่วนดอกเบี้ยผิดนัด หากลูกหนี้ผิดนัดเจ้าหนี้ก็มีสิทธิคิดดอกเบี้ยผิดนัดในอัตราตามที่ตกลงกันในสัญญาได้ แต่ต้องไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ ก็ต้องเสียดอกเบี้ยตามมาตรา 224 ประกอบมาตรา 7 คือ ร้อยละ 3 บวกด้วยอัตราเพิ่มร้อยละ 2 ต่อปี ซึ่งรวมเป็นอัตราร้อยละ 5 ต่อปี.

บรรณานุกรม

ปัญญา ถนอมรอด. (2564). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืม คำประกัน จำนอง จำน่า (พิมพ์ครั้งที่ 16). สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. (2568, 11 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 42, หน้า 1.

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560. (2560, 15 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 134 ตอน 5 ก.

พิมพ์ใจ รื่นเรือง. (2564). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืม ผากทรัพย์ เกือบของในคลังสินค้า ประนีประนอมยอมความ การพินันและชั้นต่อ (พิมพ์ครั้งที่ 6). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิวัฒน์ ว่องวิวัฒน์ไวยะ. (2566). สรุปย่อหลักกฎหมายกู้ยืม คำประกัน จำนอง จำน่า (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สยามพับลิชชิง.

ศาลฎีกา. (2568). ระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา คำสั่งคำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา. สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2568 จาก <https://deka.supremecourt.or.th/>